

پیمانهای نمونه

منظور از عنوان «پیمانهای نمونه» متن کلی و نسبتاً ثابت قرار دادهائی است که با شرایط مشابه برای رفع نیازمندیهای معاملاتی اشخاص مختلف در امکانه و از منته کونا کون قابل استفاده باشند .

هر پیمان عبارت از توافق تعهدآوری است که بین دو یا چند شخص واجد اهلیت مبنی بر اقدام یا خودداری از مبادرت بامر یا امور معینی بعمل میآید . بموجب اصل حاکمیت اراده و آزادی قراردادها کسانی که آنها را واقع میسازند مهمترین عامل ایجاد تعهدند بنابراین چگونه میتوان تصور پیمانهای را نمود که بطور یکنواخت در کلیه موارد و نسبت با افراد کونا کون مورد عمل قرار گیرند ؟

از طرف دیگر باقتضای وسعت و تنوع دامنه نیازمندیها توافقهای که بموجب پیمانهای مختلف صورت میگیرند نامحدودند بطوریکه حتی در موارد مشابه نمیتوان تعهدات کاملاً یکسان و یا همانندی برای طرفین پیمان در نظر گرفت . با پیشرفت تمدن و گسترش دادوستدها و افزایش صور کونا کون تعهدات و التزامات و بوجود آمدن نمودهای مختلف طبیعی و حقوقی که مستقیماً بر انعقاد و اجرای پیمانها مؤثرند و بویژه شیوههای متنوع اجرای اصل حاکمیت اراده این اشکال

نمایان تر و چشمگیر تر میگردد. بنابراین در بادی امر چنین بنظر میرسد که نمیتوان ادعا کرد شرایطی پیش بینی شود که در تمام موارد بر کلیه روابط قراردادی حاکم و صرف نظر از اشخاص و زمانها و مکانها قابل استفاده باشند.

با آنکه نمیتوان چنین ادعائی را داشت این حقیقت غیر قابل انکار است که در تمام پیمانها مواد و مطالب مشابهی وجود دارد که ارکان اصلی پیمان را تشکیل میدهند و در هر جا و هر زمان قابل استفاده و لازمه قرارداد محسوبند از قبیل مواد مربوط به شناسائی طرفین پیمان، اهلیت آنان، موضوع پیمان، چگونگی اجرای تعهدات، نظارت در اجرای تعهدات، پذیرش و تصویب تعهدات انجام یافته، نحوه پرداخت بهای کارهای اجرا شده، اعتراض، حل و فصل اختلافها و دهها مطلب نظیر اینها که از آنها بصورت فهرست متحد الشکلی برای قراردادها استفاده می توان کرد و جمع آنها بشرایط عمومی پیمان معروف می باشند.

در مورد اصل حاکمیت اراده و آزادی قراردادها هم بعلت وجود قوانین امری اصل مزبور محدود میگردد. بعبارت دیگر طرفین هیچ پیمانی بآن اندازه آزادی ندارند توافقهائی بر خلاف قواعدی که برای حفظ منافع عمومی بصورت قانون در آمده اند نظیر مقررات کارگری و یا روابط مالک و مستأجر یا بعضی از مقررات مربوط بر روابط زناشویی و خانوادگی و امثال اینها بنمایند و بگفته یکی از دانشمندان حقوق: «در اثر دخالت روز افزون دولت در امر اقتصاد و حمل و نقل، مفهوم نظم عمومی توسعه یافته و از اختیار اشخاص در تنظیم شرایط و آثار معاملات کاسته شده است. علل بطلان قراردادها رو با افزایش می رود و قوانین و حتی تصویبنامهها و آئین نامهها قلمرو حکومت اراده (آزادی طرفین پیمان) را محدود میسازند. غالب شرایط معاملات از طرف قوای عمومی با افراد تحمیل میشود و بخصوص در قراردادهای دولتی و عمومی سند معامله بر طبق نمونه های ثابتی از پیش تهیه و تنظیم میگردد و متعاملین نمیتوانند در آن تغییری بدهند.»

این وضع تنها از ویژگیهای کشور ما نیست بلکه روشی جهانی است که در بسیاری از کشورهای پیشرفته مورد اجرا است .

در کارهای عمرانی همانندی و بلکه یکسانی برخی از پیمانها از قبیل قرار دادهای خرید کالا ، قراردادهای ساختمانی ، قرار دادهای نصب تأسیسات شرایط یکنواختی را بدست میدهد اما تنوع و وسعت دامنه فعالیتها و میزان تعهدات حتی در اینموارد نیز باندازه‌ای زیاد است که برای هر يك از آنها میتوان گونه‌هایی را در نظر گرفت . مثلاً قرار داد خرید لوازم مصرفی يك مهمانخانه با قرار داد خرید لوازم يدكی يك كارخانه متفاوت است و همچنین قرارداد ساختمان منازل مسكونی با قرارداد ساختن يك پل یا احداث يك راه شوسه اختلاف فاحش دارد . گذشته از این اجرای قراردادهای از یکنوع ظرف زمانها و در مکانهای مختلف شرایط متفاوتی را اقتضا میکند . فی‌المثل ساختن يك راه اصلی طولانی در ظرف مدت چند سال با ساختن يك راه فرعی کوتاه در فصل معینی از سال متفاوت خواهد بود . ساختن راهی در يك منطقه کوهستانی صعب‌العبور با ساختن راه در میان يك منطقه حاصلخیز و آباد دو گونه مختلف متضمن دو نوع نیازمندیهای مغایر با یکدیگر است . همانطور که پیش‌بینی‌های فنی در هر يك از موارد مذکور به وضع خاصی جلوه گر میشود شرایط غیر فنی از قبیل برنامه‌های اجرائی و فهرست مقادیر و قیمتها نیز در هر يك از آنها بصورت ویژه‌ای تجلی مینماید . بنابراین یافتن شرایط عمومی برای تعهدات حتی در مورد پیمانهای بسیار مشابه به تنهایی نمیتواند جوابگوی نیازمندیهای قراردادی طرفین باشد و بهمین جهت در پیمانهایی که از شرایط عمومی در آنها استفاده میشود همیشه لازمست از بخش دیگری بنام شرایط اختصاصی پیمان استفاده بعمل آید . بدیهی است نباید دامنه شرایط اختصاصی پیمان بآن اندازه گسترش یابد که شرایط عمومی را بطور عمده‌ای تحت الشعاع قرار دهد بلکه از شرایط اختصاصی باید فقط در موارد بسیار استثنائی و خاص استفاده نمود .

با بیان فوق معلوم میگردد که آنچه از مفهوم عبارت «پیمانهای نمونه»

یا «شرایط نمونه پیمان» مورد نظر است فقط شرایط عمومی پیمانها است و گرنه برای شرایط اختصاصی که پیش بینی آنها بطور استثنائی است نمیتوان شکل و هیئت مخصوصی را در نظر گرفت.

شرایط عمومی برخی از پیمانهای مربوط بکارهای عمرانی از قبیل قراردادهای خرید از خارج کشور، قراردادهای مهندسی مشاور و قراردادهای ساختمانی از مدتها پیش در کشور ما تهیه و در بسیاری از شئون عمرانی مورد استفاده واقع شده اند معیناً نمونه های موجود شرایط عمومی پیمانهای نامبرده چندین سال قبل یعنی پیش از آنکه همگام با انقلاب عظیم همه جانبه اخیر تحولات چشمگیر صنعتی و جنبش سازندگی ایجاد گردد تهیه شده اند، از اینرو بالطبع متناسب با نیازمندیهای کنونی و اقدامات وسیع عمرانی و کارهای ساختمانی مهمی که اجرای دهها طرح از آن قبیل در هر گوشه از مملکت مورد برنامه ریزی است نمیتوانند. مضافاً باین سرعت ارتباط بین کشورهای مختلف جهان و وجود تخصص و سابقه در اجرای پروژه های بزرگ عمرانی در بسیاری از ممالک خارجی ایجاب کننده ای از همانندی بین شرایط عمومی پیمانهای مطلوب را با نمونه های برخی از کشورهای بیگانه مینماید بطوریکه فقدان شرایط عمومی مدرن و عامه پسند موجب میگردد که یا بسیاری از پیمانکاران کاردان و کارآموده از شرکت در عملیات ساختمانی کشور ما اجتناب ورزند و یا مصراً شرایط عمومی پیمانها را خود پیشنهاد نمایند که در اینصورت بررسی و اصلاح و تصویب و تأیید آنها عمده وقت مشاوران حقوقی و مدیران اجرایی و تأمین کنندگان اعتبارات برنامه های عمرانی کشور را بخود مشغول میدارد.

بنا بر مراتب بالا بنظر میرسد لازم باشد در عبارات متن پیمانهای نمونه ای که قبلاً تهیه گردیده و فعلاً مورد عمل میباشد به وصف و وضعی که مورد قبول در سطح بین المللی باشد تجدید نظر بعمل آید و در این راه جا دارد کلیه صاحب نظران بویژه وکلای دادگستری و مشاوران حقوقی کارآموده که اندوخته های گرانبهای از دانش و بینش و ورزیدگی و تجربه دارند از راهنمایی و همکاری دریغ نفرمایند.